

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio LIX. De iniustitia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

posita est potissima inter omnes virtutes, quæ sunt ad proximum. Et hoc probavit author, quia actus eius, scilicet subleuare alterius defectum, est superioris, & sic sumpta misericordia supra iustitiam etiam legalem est, ut actus utriusque comparando patet. Longe siquidem maioris est subleuare communitatem a miseria, seu defectu, quam tribuere communitati, quod sibi debetur. Non enim misericordia sic sumpta est respectu particularis proximi tantum, sed etiam respectu communitatis. Potest enim communitas ipsa in defectu, miseriamque incidere. Nec author propterea contradixit sibi hic, & ibi: quonia sermo de misericordia sic sumpta, est singularis. Nec intendebat author comparare hic iustitiam misericordiam sic sumpta, sed solis virtutibus, quæ inter virtutes morales communiter numerantur, quales non est misericordia sic sumpta.

In corp. art.

¶ Super quest. quinquagesimanona articulum secundum.

IN quest. quinquagesimanona, ar. 2. ad tertium dubium occurrit circa illa verba. Et ideo, quod est per accidens, & prater intentionem, non potest dici temperatum nec formaliter, nec materialiter: & similiter neque intemperatum. Et est ratio dubij, quia si quis ignorans vini potentiam, ut Noe, inebriatur, licet potus ille non esset formaliter ebrietas, fingi tamen non potest, quin sic materialiter ebrietas: quod est esse materialiter intemperatum. Et similiter est in cibis, qui ignoranter sumuntur improporionati sanitati corporis: constat enim ibi esse intemperatum materialiter.

¶ Ad hoc dicitur, quod dubium procedit ex malo intellectu differentie posite in littera inter iniustum, & intemperatum.

¶ Ad cuius euiden-

Supra q. 58. ar. 5. ad 3. & infra. q. 79. ar. 2. ad 3.

stos maxime honorant, quonia fortitudo est utilis in bello, iustitia autem in bello, & in pace.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod liberalitas etsi de suo det, tam hoc facit, in quantum in hoc consistat proprie uirtutis bonum: iustitia autem dat alteri quod suum est, quasi considerans bonum commune. Et praterere a iustitia obseruatur ad omnes: liberalitas autem ad omnes se extendere non potest. Et iterum liberalitas, quæ de suo dat, supra iustitiam fundatur, per quam unicuique, quod suum est, tribuitur.

AD SECVNDVM dicendum, quod magnanimitas quando superuenit iustitiam, auget eius bonitatem, quæ tam sine iustitia nec uirtutis rationem haberet.

AD TERTIVM dicendum, quod fortitudo etsi consistat circa difficiliora: non tamen est circa meliora, cum sit solum in bello utilis, iustitia autem & in pace, & in bello, sicut dictum est.

QVAESTIO LIX.

De iniustitia, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum est de iniustitia.

ET CIRCA hoc queruntur quatuor.

¶ Primò, Vtrum iniustitia sit speciale uitium.

¶ Secundò, Vtrum iniusta agere sit proprium iniusti.

¶ Tertiò, Vtrum aliquis possit iniustum pati uolens.

¶ Quartò, Vtrum iniustitia ex suo genere sit peccatum mortale.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum iniustitia sit uitium speciale.

AD PRIMVM sic procedit. Videtur, quod iniustitia non sit uitium speciale. Dicitur enim I. Ioan. 3. Omne peccatum est iniquitas: sed iniquitas uel idem esse quod iniustitia, quia iustitia est æqualitas quædam. Unde iniustitia idem uidetur esse quod inæqualitas, siue iniquitas: ergo iniustitia non est speciale peccatum.

¶ 2. Præter. Nullum speciale peccatum opponitur omnibus uirtutibus: sed iniustitia opponitur omnibus uirtutibus: nam quantum ad adulterium, opponitur castitati, quantum ad homicidium, opponitur mansuetudini, & sic de aliis: ergo iniustitia non est speciale peccatum.

¶ 3. Præter. Iniustitia iustitiam opponitur, quæ in uoluntate est: sed

omne peccatum est in uoluntate. ut Aug. dicit: ergo iniustitia non est speciale peccatum.

SED CONTRA est, quod iniustitia iustitiam opponitur: sed iustitia est specialis uirtus: ergo iniustitia est speciale peccatum.

RESPOND. Dicendum, quod iniustitia est duplex. Una quidem illegalis, quæ opponitur legalitati, & hæc quidem secundum essentiam est speciale uitium, in quantum respicit speciale obiectum, scilicet bonum commune, quod contemnit: sed quantum ad intentionem est uitium generale, quia per contemptum boni communis potest homo ad omnia peccata deduci. Sicut etiam omnia uitia, in quantum repugnant bono communi iniustitie, habent rationem quasi ab iniustitia deriuata, sicut & supra de iustitia dictum est. Alio modo, dicitur iniustitia secundum inæqualitatem quandam ad alterum, prout scilicet homo uult habere plus debonis, puta, diuitiis, & honoribus, & minus de malis, puta, laboribus, & damnis. Et sic iniustitia habet materiam specialem, & est particulare uitium iustitiam particulari opponitur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut iustitia legalis dicitur per comparisonem ad bonum commune humanum: ita iniustitia diuina dicitur per comparisonem ad bonum diuinum, cui repugnat omne peccatum, & secundum hoc omne peccatum dicitur esse iniquitas.

AD SECVNDVM dicendum, quod iniustitia etiam particularis opponitur indirecte omnibus uirtutibus, in quantum si exteriores et actus pertinent & ad iustitiam, & ad alias uirtutes morales, licet diuersimode, sicut supra dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod uoluntas, sicut & ratio se extendit ad materiam totam moralem, id est ad passiones, & operationes exteriores, quæ sunt ad alterum, sed iustitia perficit uoluntatem solum secundum quod se extendit ad operationes, quæ sunt ad alterum, & similiter iniustitia.

ARTICVLVS II.

Vtrum aliquis dicatur iniustus ex hoc, quod facit iniustum.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur, quod aliquis dicitur iniustus ex hoc, quod facit iniustum. Habitus enim specificantur per obiecta, ut ex supra dictis patet: sed proprium obiectum iniustitie est

potest quidem habere rationem alterius peccati, puta, intemperantiae, uel imprudentiae, non tamen rationem iniustitiae: quia sicut iustitia semper est ad alterum, ita & iniustitia. Alio modo potest considerari aliquis homo, in quantum est aliquid ciuitatis, scilicet pars; uel in quantum est aliquid Dei, scilicet creatura, & imago. Et sic qui seipsum occidit, iniuriam quidem facit non sibi, sed ciuitati, & Deo: & ideo punitur tam secundum legem diuinam, quam secundum legem humanam, sicut de fornicatione Apostolus dicit. Si quis templum Dei violauerit, disperdet illum Deus.

AD TERTIUM dicendum, quod passio est effectus actionis exterioris. In hoc autem quod est facere, & pati iniustum, id quod materialiter est, attenditur. In id quod exterius agitur, prout in se consideratur, ut * dictum est: id autem quod est ibi formale, & per se, attenditur secundum uoluntatem agentis, & patientis, ut ex dictis patet. * Dicendum est ergo, quod aliquem facere iniustum, & alium pati iniustum, materialiter loquendo, semper se concomitantur: sed si formaliter loquamur, facere aliquis potest iniustum, intendens iniustum facere, tamen alius non patietur iniustum, quia uolens patietur. Et e conuerso, potest aliquis pati iniustum, si nolens id quod est iniustum, patiatur: & tamen ille qui hoc facit ignorans, non facit iniustum formaliter, sed materialiter tantum.

Ad praeced.

In corp. & art. praeced.

¶ Super Quaestiois quinquagesimo nono Articulum quartum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum quicumque facit iniustum, peccet mortaliter.

Infra. q. 69. art. 1. cor. & q. 70. art. 4. to. Et q. 110. art. 3. cor.

Lib. 5. cap. 8. in fin. to. 5.

Lib. 2. e. uel. circa finem, tom. 5.

IN artic. 4. omisiss primo, & tertio, aduerte Nouitiae, quod uenerunt dictum littera, scilicet quod facere iniustum est ex suo genere peccatum mortale, intelligendum est de facere iniustum formaliter. Quando autem facere iniustum materialiter sit peccatum mortale, & quando non, oportet ex parte facientis causam pensare, & ex parte patientis quantitatem nocimenti. Contingit enim ignorantiam quandoque excusare, & quandoque non, etiam dato quod fiat notabile nocimentum. Contingit etiam quandoque nocimentum ob prauitatem reddere culpam imperfectam ueniale, scilicet ut iniurijs uerborum accidit: quae & superius in tractatu de ignorantia, & inferius in specialibus peccatis nota erunt: quae tamen hic auctor in responsionibus ad argumenta notat.

iussum, facit contra praecceptum legis Dei, quia uel reducit ad furtum, uel ad adulterium, uel ad homicidium, uel ad aliquid huiusmodi, ut ex se-

quentibus * patebit. ergo quicumque facit peccat mortaliter.

RESPON. Dicendum, quod sicut supra est, cum de differentia peccatorum agitur, mortale est quod contrariatur naturae quam est anima uita. Omne autem mortale alteri illatum, ex se charitati repugnat, quia ad uolendum bonum alterius, & idcirco semper consistat in nocimento alteri: festum est, quod facere iniustum, est peccatum mortale.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Philosophi intelligitur de ignorantia, & ipse uocat ignorantiam particularium, & tiam, quae meretur ueniam: non autem ignorantia iuris, quae non excusat. Qui autem facit iniustum, non facit iniustum, nisi prout supra dictum * est.

AD SECUNDUM dicendum, quod ille qui committit iniustitiam, deficit a perfecta ratione, & est iniustum facere, in quantum potest esse omnino contra uoluntatem eius, quod putat, si auferat aliquis alicui iniustum, aliquid tale, de quo probabile est, quod laedatur, nec ei duplicat.

AD TERTIUM dicendum, quod peccatum contra alias uirtutes, non semper tantum est mortale, sed importat inordinatam circa passionem humanam: unde tam milis ratio.

QVAESTIO LII.

De iudicio, in sex articulos diuisum.

AD OSTEAM considerandum est de iudicio. Et circa hoc quaeruntur sex articuli. Primo, Vtrum iudicium sit actus. Secundo, Vtrum sit licitum iudicare. Tertio, Vtrum per suspensiones sit iudicium. Quarto, Vtrum dubia sint in iudicio interpretanda. Quinto, Vtrum iudicium semper sit leges scriptas proferendum. Sexto, Vtrum iudicium per usurpationem uertatur.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum iudicium sit actus iustitiae.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur quod non sit actus iustitiae. Dicit enim Philosophus in 1. Ethico quod unusquisque bene iudicat, quod cognoscit, & sic iudicium ad uim cognoscendi tineri uidetur: uis autem cognoscendi per se iustitiam perficitur. ergo iudicium magis pertinet ad prudentiam, quam ad iustitiam, quae est actus iustitiae, ut * dictum est.

¶ 2. Praet. Apostolus dicit 1. ad Corinthios 13. Iudicat omnia: sed homo maxime officiosus est per uirtutem charitatis, quae diffundit in omnibus nostris per Spiritum sanctum, qui datur nobis, ut dicitur Roma 5. ergo iudicium magis pertinet ad charitatem, quam ad iustitiam.

¶ 3. Praet. Ad unamquamque uirtutem pertinet iudicium circa propriam materiam, sicut dicitur in singulis est regula, & mensura, sicut dicitur Philosophum in lib. * Ethicor. non ergo iudicium